

„Spovedanie la Tanacu”, Iași, 6 iulie 2008 (Discuții după spectacol)

Andrei Șerban: Vreau să mulțumesc Companiei FaPt, consultantului ei artistic Oltița Cîntec, care au lansat acum Programul RezidentArt, ce-și propune a revigora, a reenergiza arta, cultura în orașul dumneavoastră, pentru că au avut îndrăzneala, și și-au luat riscul să înceapă acest program cu *Spovedanie la Tanacu*. Ne onorează și vă dorim ca programul să continue într-un fel care face ca arta, teatrul, muzica să fie legate de viață, să fie parte din viață, să exprime viața, să încerce să înțeleagă viața. Cred că arta este în primul rând făurită, născocită pentru asta. (*Se prezintă actorii*) Pentru spectacolul ieșean, Tatiana Niculescu Bran a debutat pe scenă la București, s-a încălzit acolo cu o seară înainte, la Odeon, ca să joace rolul autoarei, adică să se joace pe ea însăși în spectacolul ieșean.

Tatiana Niculescu Bran: M-a întrebat o doamnă de la televiziune la ce mă gândeam în timpul spectacolului. I-am spus, dar revin: eram lovită de panică, eram îngrozită că o să deschid gura și nu o să iasă nimic. Pentru că nu m-am mai aflat în această postură. Tot acest spectacol care a pornit de la cărțile mele *Spovedanie la Tanacu* și *Cartea judecătorilor*, este o aventură pe care n-am prevăzut-o cu niciun chip și sunt foarte onorată în special că i-am cunoscut pe toți acești mari actori, pe cât de tineri, pe atât de mari, pe care îi aveți în față, și pe Andrei Șerban, care nu mai are nevoie de nicio prezentare. Sunt foarte onorată că spectacolul a ajuns, până la urmă, în inima Moldovei. Aș fi recunoscătoare dacă ați spune câteva dintre părerile dumneavoastră despre ce ați văzut pe scenă. Mulțumesc că ați venit.

Andrei Șerban: Acum vă dăm cuvântul. Avem o experiență destul de bogată, de a pasa microfonul la cine ridică mâna în sală. Cel mai greu e pentru cine începe, apoi lucrurile se încălzesc și toată lumea vrea să spună ceva.

Andrei ȘERBAN în dialog cu publicul, după spectacolul susținut la Iași

Mihaela Mîrțu (conf. univ. dr., Facultatea de Litere, Universitatea „Al.I. Cuza” Iași): Vă mulțumesc tuturor pentru spectacol. Am înțeles lucruri pe care nu le-am înțeles până acum; ceea ce știam, și spectacolul a arătat, e o societate în care instituțiile au numeroase disfuncții. Iar ceea ce a arătat nou spectacolul, fără să spună, mi-a indus această idee a absenței familiei. Copiii aceștia sunt toți copii de orfelinat, iar în schizofrenie carența afectivității și a relației cu mama sunt foarte bine cunoscute. Interpreta, invocând „mami”, „tati”, a sugerat această disfuncție majoră a societății noastre. Familia lipsește, de aici nenumărate carențe afective, pe care nicio instituție, nici cea psihiatrică, nici Biserica, nici Justiția sau poliția nu le pot suplini. De asemenea, am înțeles ce înseamnă marginalitatea și diferența în societatea noastră, care încă nu le poate integra, nu le poate accepta. A fost excelentă ideea a două interprete pentru rolul Irina. E o formă de disociere a personalității într-o colectivitate care mizează pe unitatea individului. Problema era de a înțelege *plures in uno*, felul cum apar aceste disocieri de personalitate și nu pot fi rezolvate instituțional.

Oltița Cîntec (critic de teatru): Eu sunt printre privilegiații care au văzut spectacolul și la București și la Iași, l-am făcut posibil pe cel de la Iași, și, cu îngăduința dumneavoastră, am să repet ceea ce am spus la Odeon, nu pentru că nu aș avea alte idei, ci pentru că știu că realizatorii sunt interesați mai ales de emoțiile noastre și mai puțin de teorii. Cartea doamnei Niculescu Bran și spectacolul lui Șerban sunt un gest postum extraordinar făcut față de memoria Irinei Cornici, față de Golgota ei terestră. Și prin ei, și noi, cei care nu știam adevărul despre tânăra care nu și-a găsit locul în lume, îi facem o reverență. A trebuit să moară într-un chip îngrozitor, pentru a-și găsi liniștea. Cartea și spectacolul îi delimitează acest loc într-o lume meschină, mercantilă, grăbită, așa cum o vedem uitându-ne mai atent în jur. Am trăit la Iași o altă gamă de emoții, incomparabil mai intense, nu vreau să dramatizez, dar mi-au dat lacrimile de câteva ori. Actrițele și actorii sunt extraordinari, prezența Tatianei Niculescu Bran în propriul rol, al celei care consemnează faptele, completează echipa, îi aduce un plus de autentic. Cred că, în sfârșit, măcar în această seară, dacă nu și în zilele următoare, ne vom găsi timp să ne gândim la Irina, la tragedia ei. Și vom înțelege că mecanismele tragediei sunt și azi aceleași ca acum 2000 de ani.

Anca Ciobotaru (conf. univ. dr., Universitatea de Arte „George Enescu” Iași, Departamentul Teatru): Aș vrea să vă mulțumesc pentru că ne-ați ajutat pe fiecare dintre noi să facem o spovedanie, să ne reamintim de ipocrizia și indiferența noastră cea de toate zilele, care ne domină viața. Din nefericire, am cunoscut și eu tineri orfani, pe cei din canale, și a fost o experiență care mi-a arătat cât de mică și de nemernică sunt, pentru că nu am urlat atunci când am aflat că, ani la rând, copii au fost abuzați și nimeni nu a plătit pentru asta. De fapt, nu ne vorbiți despre Irina, ci despre foarte multe generații de copii care au trăit astfel de drame, care astăzi se găsesc pe stradă, cu pungile de aurolac la gură, si-i numim cu indiferență oameni ai străzii, ne ferim de ei, pentru că nu au mirosuri plăcute și pentru că nu sunt la fel de ipocriți ca noi. Vă mulțumim și, cine știe, poate că măcar unii dintre noi se vor trezi și se vor alătura acestei campanii.

Spectatoare: Aș vrea să mulțumesc și eu pentru seara minunată oferită de scriitoare și de Șerban, cu minunații actori tineri care ne-au transmis emoții. Mă simt vinovată pentru tot ce s-a întâmplat, o să încerc să mă cunosc mai bine. Acum, mai bine ca niciodată, înțeleg mai bine ce spunea Nichita Stănescu: „Trebuie curățat ogorul, pentru a putea ateriza îngerii”.

Nicolae Crețu (prof.univ.dr., Facultatea de Litere, Universitatea „Al.I. Cuza”): M-am întrebat, venind la spectacol, ce se poate face dintr-o imagine mult distorsionată

de mass-media. De fapt, avem de-a face aici cu o complexitate care decurge din fapte, reconstituirea lor, cartea și dramatizarea și toate astea au forța de a emoționa, de a pune pe gânduri. Sunt convins că va trece mult timp până când se vor sedimenta impresiile, și gândurile pe care emoțiile le generează, întrebările pe care le pune. Este ceva despre responsabilitate, o responsabilitate complexă, difuză. Cine e vinovat? Nu se poate numi unul singur, toți suntem vinovați. S-a vorbit despre familie aici, nici familia din care veneau cei doi nu e chiar așa de benignă. De fapt socialul, mentalul, fantasmaticul toate sunt aici și interacționează. Mie îmi place că acolo unde s-ar fi putut merge pe ideea structurilor juridice, despre care s-a tot discutat în teoria dramatică, aici nu s-a mers pe ceea ce întâlnim în atâtea filme inspirate de cronica judiciară. Aici importantă e intenția de a înțelege cum s-au legat într-un lanț atâtea neînțelegeri, atâtea erori, elemente de hazard. Și rezultă ceva cutremurător, ne simțim implicați, responsabili. Mie unele accente mi s-au părut prea îngroșate, de exemplu pancarta cu neacceptarea în mănăstire a celor de alte credințe decât cea ortodoxă. Se naște o conotație de primitivism ortodox, ceea ce ar fi nedrept.

Andrei Șerban: Pancarta e reală, era așezată la intrarea în mănăstire!

Nicolae Crețu: Posibil, dar nu e o bună justificare estetică, pentru că nu tot ce e real e acceptabil în imaginea din artă.

Andrei Șerban: Dar aici e formă de teatru documentar, există niște cadre dincolo de care esteticul nu poate trece peste real. În plus, știu că realizatorii au insistat să nu teoretizăm și să ne focalizăm asupra stărilor noastre.

Nicolae Crețu: Nu mai teoretizăm. Mi-a plăcut mult și castingul, extraordinara idee a doi interpreți, spectacolul e foarte legat, are o unitate extraordinară.

Spectator: Am fost impresionat în mod special de actori și de un regizor care a reușit să surprindă tulburarea celor care nu înțeleg suferința creată de boala psihică. Mi s-a părut bine surprinsă reacția celorlalți, foarte duală, diferența dintre încercarea de a-i ajuta și tendința de a-i condamna. Lucrez în acest mediu, sunt încă surprins de acest tip de reacție și am identificat asta foarte bine în spectacol. Acest punct adus în spectacol a fost o premieră. Cred că există un mare absent în spectacol din faptele prezentate: reacția celor care au mers la Tanacu atunci, care au văzut, știau ce se întâmplă, lipsa lor de reacție.

Tatiana Niculescu Bran: Fata era ascunsă în pivniță.

Spectator: Unii știau, au văzut, dar au crezut că e bine așa, că așa trebuie să fie, au trecut mai departe. Asta e surprins foarte bine în derizoriul de la sfârșit, cu manea cu lume. Ne arată cât de multe vorbim și cât de puține facem. Spectacolul ridică niște întrebări pe care trebuie să ni le punem. Cine erau cei de la mănăstire, dacă sunt la mănăstire înseamnă că sunt credincioși, au dreptate, știu ce fac? Situația asta arată ce se poate întâmpla când cuvintele părintelui Cleopa sunt luate *ad litteram*, sunt greșit înțelese. Cred că spectacolul ne îndeamnă la un efort de a reflecta la ceea ce vedem, la acțiunea.

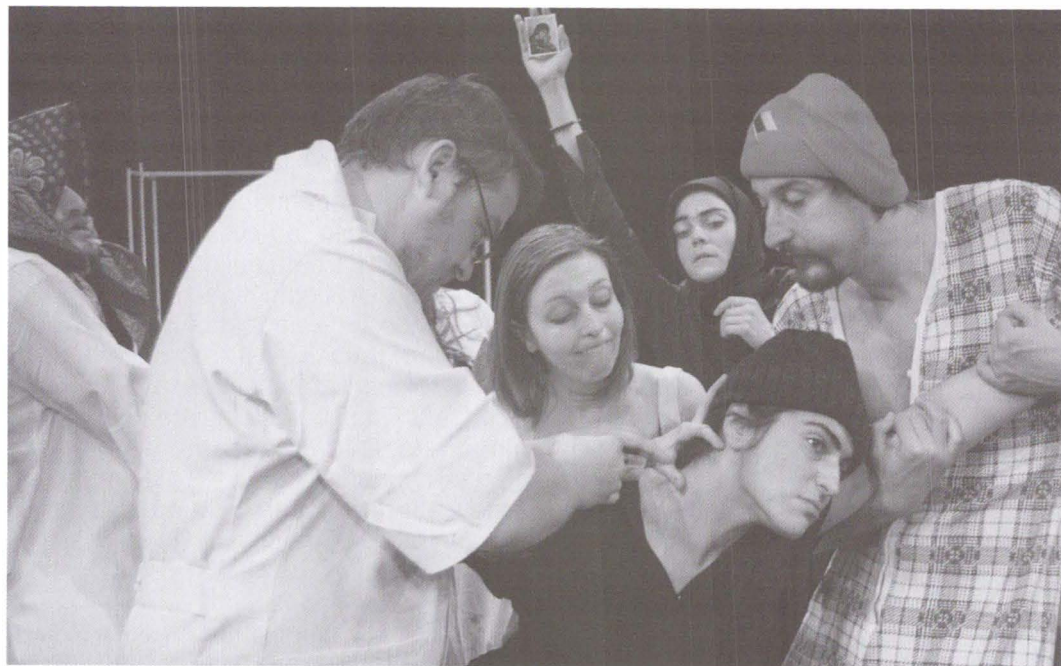
Spectator: Eu nu sunt critic de artă, nici un renumit om de cultură. Am venit pentru că acest caz m-a încărcat, pe parcursul său, cu multe tipuri de emoție. Am venit să văd dacă emoțiile acelea acumulate le pot decompensa după acest spectacol. Sunt bucuros că am venit. Vă mulțumesc pentru modul în care am înțeles eu că ați rezolvat o problemă de adevăr, de modul în care judecați situația. Ați terminat prin a spune că Irina l-a iertat pe preot și, acolo unde este ea, l-a devenit înger păzitor. Asta e o emoție pozitivă pentru mine, fiindcă am trăit, prin acest spectacol, alături și de Irina și de preot drama lor de-a lungul timpului. Majoritatea l-au acuzat doar pe preot. La mijloc, însă, așa cum spune Șerban, e cum tratăm adevărul. Vă mulțumesc pentru emoție și vă rog să luați sârăcia exprimării mele ca pe o stare emoțională pe care încă o trăiesc.

Călugărul Nicodim de la Muntele Athos: Mă exprim tare greu, fiindcă am în gât și-n suflet lacrimi. Eu nu cunosc cazul Tanacu decât întâmplător. Stau singur într-o colibă la Sfântul Munte Athos, nu am niciun mijloc de comunicare – radio, telefon, presă. Am găsit în două rânduri fragmente de articole venite din țară și așa am citit ceva despre caz. Ca bătrân călugăr, am fost indignat, supărat de toată tevatura din jurul său și am discutat, sporadic, și cu alți călugări de la Athos și cred, poate spun cuvinte banale, dar absolut toți de acolo au fost în același gând cu mine. Pe părintele Daniel nu l-am cunoscut, dar în seara aceasta, prin jocul artiștilor, prin text am cunoscut într-adevăr realitatea de la Tanacu. O bănuiam, nu se putea ca un călugăr, anal-fabet cum se exprima cineva în articole de presă, care este un om ce a primit un har să fie atât de vinovat. Nu am fost într-un teatru de peste 50 de ani, dar vă mulțumesc din toată inima pentru tot ce am văzut și am simțit aici. Sunt aici din întâmplare, dar mâine la ora 9 voi fi la Vaslui, mă duc la Daniel să-i dau un pic de curaj. Știu că-l are, dar Daniel este un mucenic al secolului XXI, din nefericire. Mulțumesc pentru seara aceasta. Bodaproste!

Andrei Șerban: Seara aceasta e încheierea unei etape. Spectacolul nu se va juca timp de câteva luni, va fi reluat la toamnă, la București, apoi la Timișoara. Pe 10 noiembrie, *Sповедание la Tanacu* se va juca la București, în cadrul Festivalului Uniunii Europene de Teatru, un Festival Internațional, cu companii, trupe de prestigiu în program, care anul acesta va avea loc la București. Directorul acestui festival a acceptat fericit *Sповедание la Tanacu*. Există o posibilitate de a-l prezenta în străinătate, la Paris și-n alte locuri. Acum e un fel de despărțire temporară de actorii cu care am lucrat atât de mult timp și pe care îi rog să spună câte ceva.

Ramona Dumitrescu: Vă mulțumim pentru că ne-am simțit foarte aproape de dumneavoastră, ne-am simțit foarte bine la Iași. Ne-a fost frică de reacții, sunteți cei mai aproape de Tanacu, ne temeam de o reacție ciudată, dar ne-am simțit excelent.

Cristian Grosu: Eu îi mulțumesc părintelui care a spus la un moment dat că prin noi, actorii, i-a cunoscut pe cei vii. Asta e foarte important. Și dacă am transmis și

celorlalți același sentiment, atunci am făcut un lucru extraordinar. Noi vroiam să găsim adevărul lor, atât cât se poate.

Cristina Holtzli: Eu vreau să spun două lucruri: primul e o afirmație, al doilea e o rugămintă. Afirmația e că mi-aș fi dorit ca fiecare spectacol jucat să devină un soi de rugăciune și un soi de împăcare a Irinei, acolo unde este ea. Iar rugămintea este să ținem un moment de reculegere pentru Irina.

Cornelia Gheorghiu (actriță pensionară, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași): Dragii mei colegi mai tineri, povestea cu Tanacu a fost foarte bine spusă. Vă spun acum ceva strict profesional: în viața unui actor e important să ai norocul să te întâlnești cu cel care să-ți ofere rolul potrivit. Fiți cu toții fericiți că l-ați întâlnit pe Șerban, că v-a ales. Ați fost minunați, pentru că ați trecut prin mâna lui.

Andrei Șerban: E un fel de ciclu care se încheie acum, întrucât în prima seară când am jucat la București, după New York, am simțit nevoia unui moment de reculegere, așa ca la Iași, pentru cei care nu mai sunt printre noi, să ne gândim și la cei din închisoare, care suferă. Ei au constituit materialul nostru de lucru, pentru ei noi primim aplauze. Paradoxal, momentul acela de liniște ne-a arătat cât de diverși suntem ca tipuri umane. După acel moment de tăcere, un coleg și prieten, mare regizor de film, mi-a spus că a fost un lucru oribil să faci un moment de liniște pentru un criminal. „Dar de unde știi că el e un criminal, ești Dumnezeu?“, l-am întrebat. Mi-a răspuns: „Faptul că nu l-ați incriminat e dezagustător!“ Reacția lui arată cât de diferiți suntem. Teatrul încearcă să ne unească, dar reușește doar parțial. Când venim la teatru cu o idee preconcepută despre ceea ce ne așteptăm să vedem acolo, ceva ce știm deja, nu mai suntem pregătiți, nu suntem deschiși să primim ceea ce ni se oferă. Aici, la Iași, am văzut un fel de unanimitate în sentiment și ceea ce a spus părintele de la muntele Athos – vreau să vă zic părinte că, din păcate, nu ați pierdut foarte mult în cei 50 de ani când nu ați fost la teatru. Nu s-au întâmplat foarte multe lucruri, teatrul e foarte sărac în a transmite vibrații sufletești –, ne-ați ajutat foarte mult prin prezența dumneavoastră, prin ceea ce ați spus. Eu cred într-o formă de teatru care e într-o transformare continuă. Credoul meu e de a nu repeta niciodată același lucru, de a nu face nimic de două ori la fel. Încerc să caut mereu și când am găsit, îmi creez noi obstacole pentru a merge mai departe. În orice moment în care m-am mulțumit cu un răspuns, simt că încep să ruginesc. Ideea artei care trebuie să aibă prin expresie fluiditatea vieții e greu de obținut când nu ești continuu, la orice vârstă treaz pentru a menține întrebarea deschisă: „La ce folosește teatrul?“, dacă nu comunicării și înțelegerii vieții mai adânc? Acum 2000 de ani, teatrul a început prin preoții care, ca să transmită ideile religioase dificile spectatorilor din cetate, au ales această cale a teatrului; prin dans, muzică și rostire au încercat să transmită cetățenilor și, pe verticală, stelelor, ceva despre misterul vieții noastre, pentru că teatrul este legat de mister și de ritual. Asta am pierdut azi complet. Încerc să-mi amintesc de ce teatrul a fost o necesitate acum 2000 de ani și acum nu mai e. Teatrul e marginalizat și facem eforturi să-l readucem unde trebuie să fie: în centrul vieții și al întrebării esențiale despre identitate și conștiință. Toată discuția din această seară a fost în jurul acestui cuvânt: *conștiința*. Pentru că numai ea ne diferențiază de animalitate. Cădem în această confuzie, care este tot raportul de forțe al piesei: cum putem coborî la fel de jos ca un animal, dar să avem aspirația de a ne ridica la starea de înger? Ceea ce teatrul ar trebui să-și amintească mai des e să ne facă să simțim experiența potențialului pe care-l avem în noi.